

УПОРЯДКУВАННЯ ОБІГУ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Процеси інвестування передбачають не лише перерахування коштів взагалі на той чи інший напрям розвитку країни, а і раціональне співвідношення, узгодження форм виділення таких коштів. Безумовно, може йтися про готівкові або безготівкові кошти, етапність та мету їх надання, але водночас, здається, найбільш принциповим у цьому разі є розмежування інвестиційних коштів, які надходять у національній або іноземній валюті. Принциповість полягає в тому, що обіг цих коштів і здійснюється, і забезпечується в межах різних правових режимів. Формою реалізації державного впливу є валютне регулювання, під яким розуміється спеціальний правовий режим реалізації валютних відносин, який передбачає комплекс заходів, що здійснюють уповноважені державні органи, спрямованих на організацію функціонування внутрішнього валютного ринку в державі та визначення порядку проведення валютних операцій.

Валютне регулювання здійснюється на зовнішньому та внутрішньому рівнях. Міжнародне валютне регулювання проводиться міжнародними фінансово-кредитними організаціями з метою створення єдиного порядку, що забезпечує вільний обмін товарами та послугами у світовому економічному просторі. Цілями міжнародного валютного регулювання є стимулювання валютної стабільності, забезпечення механізму валютного регулювання у відносинах між державами та запобігання конкуруючому знеціненню валют. На внутрішньому рівні в межах національної системи валютного регулювання реалізуються валютні обмеження, які потрібно розглядати як систему державних заходів, спрямованих на встановлення порядку проведення валютних операцій. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» передбачає можливість застосування валютних обмежень як засобу валютного регулювання.

При цьому використовуються різні правові засоби: ліцензування валютних операцій, лімітування або заборона проведення окремих валютних операцій певними суб'єктами валютних відносин.

Значними повноваженнями в галузі валютного регулювання наділено і Кабінет Міністрів України, який згідно з п. 2 ст. 11 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» у сфері валютного регулювання: а) визначає і подає на затвердження до Верховної Ради України ліміт зовнішнього державного боргу України; б) бере участь у складанні платіжного балансу України; в) забезпечує виконання бюджетної та податкової політики України в частині, що стосується руху валютних цінностей; г) забезпечує формування і виступає розпорядником Державного валютного фонду України; д) визначає порядок використання надходжень у міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях, які використовуються у торговельному обороті з іноземними державами, а також у неконвертованих, які використовуються у неторговельному обороті з іноземними державами на підставі положень міжнародних договорів України.

Національний банк України здійснює, відповідно до визначених спеціальним законом повноважень, валютне регулювання, встановлює порядок здійснення платежів в іноземній валюті, організовує і проводить валютний контроль за комерційними банками та іншими кредитними установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення операцій з валютними цінностями. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання визначені у п. 1 ст. 11 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»: а) здійснює валютну політику на основі принципів загальної економічної політики України; б) складає разом з Кабінетом Міністрів України платіжний баланс України; в) контролює дотримання затвердженого Верховною Радою України ліміту зовнішнього державного боргу України; г) визначає у разі необхідності ліміти заборгованості в іноземній валюті уповноважених банків нерезидентам; д) видає у межах, передбачених цим Декретом, обов'язкові для виконання нормативні акти щодо здійснення операцій на валютному ринку України; е) установлює способи визначення і використання валютних (обмінних) курсів іноземних валют, виражених у валюті України, курсів валютних цінностей, виражених в іноземній валюті або розрахункових (клірингових) оди-

ницях; є) установлює єдині форми обліку, звітності та документації про валютні операції, порядок контролю за їх достовірністю та своєчасним поданням; ж) забезпечує публікацію банківських звітів про власні операції та операції уповноважених банків.

Але, безумовно, що наведені вище органи відіграють узагальнювальну, координаційну роль у цих відносинах. Своїми приписами вони делегують найбільш прикладні повноваження відповідному ряду банків. Водночас специфічний статус серед суб'єктів валютного контролю займають уповноважені банки, які фактично є агентами валютного контролю та реалізують роль представника суб'єктів валютного контролю. Відповідно до п. 1.2 Положення про валютний контроль, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 08.02.2000 р. № 49, функції агента валютного контролю – обов'язки уповноваженого банку, іншої фінансової установи та національного оператора поштового зв'язку, які отримали від Національного банку генеральні ліцензії на здійснення валютних операцій, щодо здійснення контролю за валютними операціями, які проводяться резидентами і нерезидентами через ці установи. Зміст такого контролю полягає в запобіганні уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку проведенню резидентами і нерезидентами через ці установи незаконних валютних операцій. Це передбачає і своєчасне інформування уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку у випадках та в порядку, установлених законодавством, відповідних державних органів про порушення резидентами і нерезидентами законодавства, пов'язаного з проведенням ними валютних операцій.